

”Unge robusthed over for selvmordsadfærd” - Forskningsprojekt

Af Centerleder Christina P. Larsen

Børn og unges trivsel er i disse år udfordret. Dette har flere nylige studier påvist. Bl.a. viste Sundhedsstyrelsens Sundhedsprofilundersøgelse¹ (marts 2022) at hver tredje kvinde mellem 16 og 24 år rapporterer om lavt mentalt helbred og for drengene hver femte. Børns Vilkårs analyse af samtaler modtaget på Børnetelefonen og HØRT viser, at ca. 12 % af de over 6000 samtaler modtaget om natten det sidste år har omhandlet selvmordstanker og selvmordsforsøg, hvilket er en dobbelt så høj andel som i dagtimerne. Hos Livliniens chatrådgivning er fire ud af ti henvendelser fra unge under 20 år, og 91 % af disse har selvmordstanker.

Der kan være mange årsager til den lave mentale mistrivsel. Uanfægtet årsagerne er det kendt, at mental mistrivsel er en risikofaktor for selvmordsadfærd. Center for Selvmordsforskning har siden 2001 forsket i 13-19 årige unges trivsel og selvskadende adfærd. Dette har været muligt på baggrund af stor interesse og hjælp fra landets skoler, samt mange tusinde elevers interesse i at deltage.

I 2021 indledte Center for Selvmordsforskning et samarbejde med Professor Rory O'Connor fra University of Glasgow. Prof. Rory O'Connor fremlagde i 2011 en af de nyeste teorier inden for selvmordsadfærd (The Integrated Motivational-Volitional Model of Suicidal Behaviour). Modellen beskriver en motiverende-viljemæssig ramme, som kan være en forklarende teori for udviklingen af selvmordstanker til selvmordsadfærd. Modellen indeholder tre faser: 'Pre-motivational phase' (præmotivationsfase), 'Motivational phase' (motivationsfase) og 'Volitional phase' (viljebestemt fase). Første fase omhandler den enkeltes baggrund, anden fase omhandler processen til selvmordstanker, og tredje og sidste fase omhandler udviklingen fra selvmordstanker til handling. I modellen indgår flere moderatorer, som enten er med til at facilitere eller hindre bevægelse mellem stadierne. Faktahæfte med beskrivelse af IMV-Modellen forefindes på Centrets hjemmeside til gratis download: <https://selvmordsforskning.dk/publikation/faktahaefter/nr-45-imv-modellen-the-integrated-motivational-volitional-model-of-suicidal-behaviour/>. Modellen er ikke før testet på en dansk ung population. Center for Selvmordsforskning har i samarbejde med Rory O'Connor udviklet et spørgeskema, som skal undersøge omfanget af danske unges selvmordsadfærd samt hvilke faktorer, herunder moderatorer, som er betydningsfulde for, hvorvidt unge mennesker forsøger selvmord. Første del af projektet blev igangsat september 2022 hvor alle landets skoler, med elever i målgruppen 13-19 år, blev inviteret til deltagelse i undersøgelsen. Denne del af projektet er en modeltest af IMV-modellen, som vil undersøge tanke til handlingsmønster samt hvilke moderatorer, der er betydningsfulde i denne proces blandt danske unge. I samarbejde med Forskningsenheden i Psykiatri, Børn og Voksne Sønderjylland, Åbenrå igangsættes anden del af projektet i 2023 på baggrund af bevilling modtaget dec. 2022 fra Region Syddanmark, Psykiatriens Forskningsfond. Anden del af projektet vil undersøge, om der er elementer i modellen, som kan anvendes i og optimere den kliniske risikovurdering af unge, som er i risiko for selvmordsadfærd. Dette vil foregå på psykiatriske afdelinger i region Syddanmark blandt unge i aldersgruppen 13-18 år.

Første del - Metode

Alle landets skoler, med elever i målgruppen 13-19 år, blev i september 2022 inviteret til deltagelse i undersøgelsen. Data indhentes via et web-baseret elektronisk spørgeskema (SurveyXact), og alle besvarelser er anonyme. Når skolerne har givet tilsagn om ønsket deltagelse, har hver skole fået udlevet et antal login svarende til antallet af elever i målgruppen. Inden deltagelse er der via skolen udsendt informationsbrev til alle forældre, hvor det har været muligt at frabede sig, at deres barn

¹ <https://www.sst.dk/da/Udgivelser/2022/Danskernes-sundhed>

Nyhedsbrev

deltager i undersøgelsen. Besvarelsene foregår på den enkelte skole i skoletiden, mens der er en lærer eller vejleder til stede, som har mulighed for at følge op på den unge, hvis spørgsmålene har påvirket deltageren.

Når eleverne har besvaret skemaet, får skolen en oversigt tilbage, indeholdende hvor mange procent af de deltagende elever, der:

- har haft alvorlige tanker om at skade sig selv (selvmordstanker)
- har skadet sig selv
- har haft et selvmordsforsøg

Designet på studiet betyder, at undersøgelsen ikke vil være repræsentativ, men det vil give skolen mulighed for at blive bevidst om evt. tiltag, som kalder på iværksættelse. Herudover vil vi på baggrund af undersøgelsen være i stand til at teste IMV-modellen på en dansk ung population. Testen giver os indblik i modellens grundantagelse, samt styrken i moderatorernes påvirkning på selvmordsprocessen. Resultaterne af undersøgelsen vil blive publiceret i en international videnskabelig artikel og vil bidrage til, at der kan udarbejdes et forskningsbaseret grundlag for igangsættelse af forebyggende initiativer, som kan være med til at reducere selvmordstanker og selvmordshandlinger.

Foreløbige resultater

1218 elever har indtil videre gennemført spørgeskemaundersøgelsen. Knap 55 % af besvarelsene kommer fra piger og 45 % fra drenge. 34 % af pigerne og 20 % af drengene har haft alvorlige tanker om at skade sig selv (selvmordstanker). Blandt alle har 39 % af pigerne og 16 % af drengene skadet sig selv, dvs. selvskade uden ønske om at dø. 8 % af pigerne har svaret ja til, at have forsøgt at tage deres eget liv, mens 6 % af drengene svarer ja til dette. Samlet er der ud af de i alt 1218 elever, som har besvaret spørgeskemaet, 85 drenge og piger som har forsøgt at tage deres eget liv. De foreløbige samlede resultater bekræfter, at unges mentale mistrivsel er udfordret: Knap 1/3 del af respondenterne har haft alvorlige tanker om selvskade (selvmordstanker), knap 1/3 del har egen erfaring med selvskade, og 7 % har forsøgt at tage deres eget liv. Vi understreger, at ovenstående resultater ikke nødvendigvis er repræsentativ for unge i Danmark.

Yderligere oplysninger

Spørgeskemaundersøgelsen er stadig i gang og åben for deltagelse. Ved ønske om deltagelse kontakt da Center for Selvmordsforskning på info@cfsmail.dk eller tbk@cfsmail.dk.

Ønskes der yderligere oplysninger om undersøgelsen, kan Centerleder Christina P. Larsen kontaktes på crpe@cfsmail.dk eller Forskningsleder Erik Christiansen på ech@cfsmail.dk.

LIVSLINIEN

Tal anonymt med en telefonrådgiver
alle dage mellem kl. 11 – 05

Tlf. 70 201 201

BØRNETELEFONEN

Ring eller skriv
Åben hele døgnet

Tlf. 11 61 11

AKUT BRUG FOR HJÆLP

- 112

- Psykiatriske akutmodtagelser – mere information på:

<https://selvmordsforebyggelse.dk/selvordstanker/behandlingstilbud/>